

Sbírka soudních rozhodnutí

ROZSUDEK SOUDNÍHO DVORA (prvního senátu)

14. května 2024*

„Řízení o předběžné otázce – Justiční spolupráce v trestních věcech – Směrnice 2013/48/EU – Právo na přístup k obhájci v trestním řízení – Článek 3 odst. 6 písm. b) – Dočasná odchylka od práva na přístup k obhájci ve výjimečných případech – Článek 9 – Rozhodnutí vzdát se práva na přítomnost nebo pomoc obhájce – Podmínky – Článek 12 odst. 2 – Dodržení práva na obhajobu a na spravedlivé řízení – Přípustnost důkazních prostředků – Článek 47 Listiny základních práv Evropské unie – Písemné rozhodnutí negramotné podezřelé osoby vzdát se práva na přístup k obhájci – Nepoučení o případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva – Dopady na následné vyšetřovací úkony – Rozhodnutí o přiměřeném zajišťovacím opatření – Posouzení důkazů získaných při porušení práva na přístup k obhájci“

Ve věci C-15/24 PPU [Stačev]ⁱ,

jejímž předmětem je žádost o rozhodnutí o předběžné otázce podaná na základě článku 267 SFEU rozhodnutím okresního soudu v Sofii (Sofijski rajonen sad, Bulharsko) ze dne 11. ledna 2024, došlým Soudnímu dvoru dne 11. ledna 2024, v trestním řízení proti

CH

za účasti:

Sofijska rajonna prokuratura,

SOUDNÍ DVŮR (první senát),

ve složení: A. Arabadžev, předseda senátu, T. von Danwitz, P. G. Xuereb, A. Kumin (zpravodaj) a I. Ziemele, soudci,

generální advokát: A. M. Collins,

za soudní kancelář: R. Stefanova-Kamiševa, radová,

s přihlédnutím k písemné části řízení a po jednání konaném dne 11. března 2024,

s ohledem na vyjádření, která předložili:

– za CH: I. R. Stojanov, advokat,

* Jednací jazyk: bulharština.

ⁱ Název projednávané věci je fiktivní. Neodpovídá skutečnému jménu žádného z účastníků řízení.

– za Evropskou komisi: J. Vondung a I. Zaloguín, jako zmocněnci,
po vyslechnutí stanoviska generálního advokáta na jednání konaném dne 11. dubna 2024,
vydává tento

Rozsudek

- 1 Žádost o rozhodnutí o předběžné otázce se týká výkladu čl. 3 odst. 6 písm. b), čl. 9 odst. 1 písm. a) a b) a čl. 12 odst. 2 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody (Úř. věst. 2013, L 294, s. 1), jakož i čl. 47 prvního a druhého pododstavce Listiny základních práv Evropské unie (dále jen „Listina“).
- 2 Tato žádost byla podána v rámci trestního řízení zahájeného proti CH, bulharskému státnímu příslušníkovi, jemuž je vytýkáno spáchání dvou loupežných přepadení.

Právní rámec

Unijní právo

- 3 V bodech 39, 40 a 50 až 53 odůvodnění směrnice 2013/48 je uvedeno:
„(39) Podezřelým nebo obviněným osobám by mělo být umožněno, aby se vzdaly svého práva přiznaného jim touto směrnicí, pokud jim byly poskytnuty informace o obsahu daného práva a případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva. Při poskytování takových informací je třeba zohlednit konkrétní podmínky dotčených podezřelých nebo obviněných osob, včetně jejich věku a duševního a tělesného stavu.
(40) Rozhodnutí vzdát se práva a okolnosti, za nichž bylo toto rozhodnutí učiněno, by měly být zaznamenány v souladu s postupem pro pořizování záznamů podle práva dotčeného členského státu. [...]
[...]
(50) Členské státy by měly zajistit, aby při posuzování výpovědi podezřelých nebo obviněných osob nebo důkazních prostředků získaných při porušení jejich práva na obhájce nebo v případech, kdy byla v souladu s touto směrnicí povolena odchylka od tohoto práva, byla dodržena práva na obhajobu a na spravedlivé řízení. V této souvislosti je třeba zohlednit judikaturu Evropského soudu pro lidská práva, podle níž je v zásadě právo na obhajobu nenapravitelně poškozeno, pokud byla k odsouzení použita usvědčující výpověď učiněná při policejním výslechu bez přístupu k obhájci. Tím by nemělo být dotčeno použití výpovědi pro jiné účely dovolené vnitrostátními právními předpisy, jako je nutnost provést naléhavé vyšetřovací úkony za účelem zamezení dalším trestným činům nebo závažným nepříznivým důsledkům pro další osoby, nebo v souvislosti s naléhavou nutností předejít závažnému ohrožení trestního řízení v situaci, kdy by přístup k obhájci nebo zdržení vyšetřování nenapravitelně poškodilo probíhající vyšetřování závažného trestného činu.“

Dále by tím neměla být dotčena vnitrostátní pravidla nebo systémy pro přípustnost důkazních prostředků a členským státům by to nemělo bránit v zachování systému, kdy lze soudu či soudci předložit veškeré existující důkazní prostředky, aniž by se zvláště či předběžně posuzovala jejich přípustnost.

- (51) Povinnost zajistit péči podezřelým nebo obviněným osobám, které se nacházejí v potenciálně oslabeném postavení, přispívá k nestrannému výkonu spravedlnosti. Orgány činné v trestním řízení by proto těmto osobám měly usnadnit účinné uplatňování práv stanovených touto směrnicí, například tím, že zohlední jakoukoli potenciální zranitelnost, která ovlivňuje schopnost dotčených osob vykonávat právo na přístup k obhájci a na informování třetí strany po zbavení osobní svobody, a přijmou vhodná opatření k zajištění toho, aby tato práva byla zaručena.
- (52) Tato směrnice podporuje základní práva a zásady uznané v Listině, včetně zákazu mučení a nelidského či ponižujícího zacházení, práva na svobodu a bezpečnost, respektování soukromého a rodinného života, práva na nedotknutelnost lidské osobnosti, práv dítěte, začlenění osob se zdravotním postižením, práva na účinnou právní ochranu a práva na spravedlivý proces, presumpce nevinu a práva na obhajobu. Tato směrnice by měla být provedena v souladu s těmito právy a zásadami.
- (53) Členské státy by měly zajistit, aby byla ustanovení této směrnice v případech, kdy odpovídají právům zaručeným [Evropskou úmluvou o ochraně lidských práv a základních svobod podepsanou v Římě dne 4. listopadu 1950], prováděna v souladu s [ustanoveními této Úmluvy], jak jsou rozvinuta v judikatuře Evropského soudu pro lidská práva.“

4 Článek 1 této směrnice, který je nadepsán „Předmět“, stanoví:

„Tato směrnice stanoví minimální pravidla týkající se práv podezřelých a obviněných osob v trestním řízení [...] na přístup k obhájci [...]“

5 Článek 2 uvedené směrnice, který je nadepsán „Oblast působnosti“, stanoví:

„1. Tato směrnice se použije na podezřelé nebo obviněné osoby v trestním řízení od okamžiku, kdy je příslušné orgány členského státu úředním oznámením nebo jiným způsobem uvědomí o tom, že jsou podezřelé nebo obviněné ze spáchání trestného činu, a to bez ohledu na to, zda jsou zbaveny osobní svobody. Použije se až do okamžiku ukončení řízení, čímž se má na mysli pravomocné rozhodnutí o tom, zda podezřelá nebo obviněná osoba uvedený trestný čin spáchala, včetně případného odsouzení a rozhodnutí o opravném prostředku.

[...]

4. [...]

Tato směrnice se v každém případě plně uplatní, pokud byla podezřelá nebo obviněná osoba zbavena osobní svobody, a to bez ohledu na fázi trestního řízení.“

6 Článek 3 směrnice 2013/48, který je nadepsán „Právo na přístup k obhájci v trestním řízení“, stanoví:

„1. Členské státy zajistí, aby podezřelé a obviněné osoby měly právo na přístup k obhájci dostatečně včas a takovým způsobem, aby mohly dotčené osoby prakticky a účinně uplatňovat svá práva na obhajobu.

2. Podezřelé nebo obviněné osoby mají přístup k obhájci bez zbytečného prodlení. V každém případě mají podezřelé nebo obviněné osoby přístup k obhájci počínaje od toho z následujících okamžiků, který nastane dříve:

a) před jejich výslechem ze strany policejního nebo jiného orgánu činného v trestním řízení či justičního orgánu;

[...]

c) bez zbytečného prodlení po zbavení osobní svobody;

[...]

3. Právo na přístup k obhájci znamená, že:

a) členské státy zajistí, aby podezřelé nebo obviněné osoby měly právo scházet se o samotě a komunikovat s obhájcem, který je zastupuje, a to i před výslechem ze strany policejního nebo jiného orgánu činného v trestním řízení nebo soudního orgánu;

b) členské státy zajistí, aby podezřelé nebo obviněné osoby měly právo, aby byl přítomen jejich obhájce a mohl se aktivně účastnit výslechu. [...];

c) členské státy zajistí, aby podezřelé nebo obviněné osoby měly právo na to, aby byl jejich obhájce přítomen přinejmenším při následujících vyšetřovacích úkonech nebo úkonech prováděných za účelem shromáždění důkazních prostředků, pokud jsou tyto úkony stanoveny vnitrostátním právem a pokud se vyžaduje nebo umožňuje, aby byla podezřelá nebo obviněná osoba dotčenému úkonu přítomna:

i) identifikace;

ii) konfrontace;

iii) rekonstrukce místa trestného činu.

[...]

6. Ve výjimečných případech a pouze v přípravném řízení se mohou členské státy dočasně odchýlit od uplatňování práv stanovených v odstavci 3 v rozsahu, v němž je to s ohledem na zvláštní okolnosti případu opodstatněno jedním či několika z těchto přesvědčivých důvodů:

a) pokud existuje naléhavá potřeba zamezit závažným nepříznivým důsledkům pro život, svobodu nebo tělesnou nedotknutelnost určité osoby;

b) pokud vyšetřovací orgány musí nezbytně přijmout okamžitá opatření umožňující zabránit závažnému ohrožení trestního řízení.“

- 7 Článek 9 této směrnice, který je nadepsán „Rozhodnutí vzdát se svého práva“, stanoví:
- „1. Aniž jsou dotčeny vnitrostátní právní předpisy, které vyžadují povinnou přítomnost nebo pomoc obhájce, členské státy zajistí, aby v souvislosti s rozhodnutím vzdát se práva uvedeného v člancích 3 a 10:
- a) podezřelé nebo obviněné osobě byly jednoduchou a přístupnou formou ústně či písemně poskytnuty jasné a dostatečné informace o obsahu daného práva a případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva a
- b) rozhodnutí vzdát se svého práva bylo učiněno dobrovolně a jednoznačně.
2. Rozhodnutí vzdát se svého práva, které lze učinit písemně nebo ústně, jakož i okolnosti, za nichž bylo toto rozhodnutí učiněno, se zaznamenají v souladu s postupem pro pořizování záznamů podle práva dotčeného členského státu.
3. Členské státy zajistí, aby podezřelé nebo obviněné osoby mohly rozhodnutí vzdát se svého práva následně v kterémkoli okamžiku během trestního řízení odvolat a aby byly o této možnosti informovány. Toto odvolání vzdání se práva nabude účinku okamžikem, kdy bylo učiněno.“
- 8 Článek 12 zmíněné směrnice, který je nadepsán „Právní ochrana“, v odstavci 2 stanoví:
- „Aniž jsou dotčena vnitrostátní pravidla a systémy pro přípustnost důkazních prostředků, zajistí členské státy, aby v rámci trestního řízení při posuzování výpovědi podezřelé nebo obviněné osoby nebo důkazních prostředků získaných při porušení jejího práva na obhájce nebo v případech, kdy byla v souladu s čl. 3 odst. 6 povolena odchylka od tohoto práva, byla dodržena práva na obhajobu a na spravedlivé řízení.“
- 9 Článek 13 směrnice 2013/48, který je nadepsán „Zranitelné osoby“, stanoví:
- „Členské státy zajistí, aby při uplatňování této směrnice byly zohledněny zvláštní potřeby zranitelných podezřelých a obviněných osob.“

Bulharské právo

Bulharská ústava

- 10 Článek 30 odst. 4 Ústavy Bulharské republiky (Konstitucija na Republika Bulgaria, dále jen „bulharská Ústava“), stanoví:
- „Každý má od okamžiku svého zadržení nebo obvinění právo na obhájce.“

Zákon o ministerstvu vnitra

- 11 Článek 72 zákona o ministerstvu vnitra (Zákon za ministerstvoto na vatrešnite raboti, DV č. 53 ze dne 27. června 2014), ve znění použitelném na skutkový stav v původním řízení, stanoví:

„(1) Policejní orgán může zadržet osobu:

1. u níž existují skutečnosti naznačující, že se dopustila trestného činu;

[...]

(5) Od okamžiku svého zadržení má zadržená osoba právo na obhájce, přičemž musí být rovněž poučena o možnosti vzdát se obhájce a o důsledcích s tím spojených, jakož i o svém právu na odepření výpovědi v případě, že k zadržení došlo podle odst. 1 bodu 1.“

- 12 Článek 74 tohoto zákona stanoví:

„(1) Pro osoby uvedené v čl. 72 odst. 1 se vydává písemný příkaz k zadržení.

(2) V příkazu k zadržení podle odstavce 1 musí být uvedeno:

1. jméno, funkce a pracoviště policejního orgánu, který vydal příkaz k zadržení;

2. skutkové a právní důvody zadržení;

3. identifikační údaje zadržené osoby;

4. datum a hodina zadržení;

5. omezení práv osoby uvedené v článku 73;

6. právo posledně jmenované osoby:

a) napadnout zákonnost zadržení u soudu;

b) právo na obhájce od okamžiku zadržení;

[...]

(3) Zadržená osoba vyplní prohlášení, že byla informována o svých právech a zda chce či nechce uplatnit svá práva podle odst. 2 bodu 6 písm. b) až f). Příkaz k zadržení podepíše policejní orgán a zadržená osoba.

(4) Skutečnost, že zadržená osoba odmítá nebo nemůže příkaz k zadržení podepsat, potvrdí svým podpisem svědek.“

NPK

- 13 Článek 94 trestního řádu (Nakazatelno-procesualen kodeks, DV č. 86 ze dne 28. října 2005), ve znění použitelném na skutkový stav v původním řízení (dále jen „NPK“), stanoví:

„(1) Účast obhájce v trestním řízení je nezbytná, pokud:

[...]

6. [...] je obviněný zadržen.“

- 14 Článek 96 odst. 1 NPK stanoví:

„S výjimkou případů podle čl. 94 odst. 1 bodů 1 až 3 a 6 může obviněný v každé fázi řízení obhájce odmítnout. Obviněný je poučen o důsledcích vzdání se obhájce.“

- 15 Článek 97 NPK stanoví:

„(1) Obhájce se může trestního řízení účastnit od zadržení osoby nebo od vznesení obvinění proti ní.

(2) Orgán, u něhož probíhá přípravné řízení, musí obviněného poučit o jeho právu na obhájce a umožnit mu, aby obhájce neprodleně kontaktoval. Před splněním těchto povinností nesmí tento orgán provádět žádné vyšetřovací nebo jiné procesní úkony za účasti obviněného.“

- 16 Článek 248 NPK stanoví:

„(1) Během přípravného jednání jsou projednány tyto otázky:

[...]

3. zda v přípravném řízení došlo k napravitelnému porušení podstatných procesních pravidel, v jejichž důsledku došlo k omezení procesních práv obviněného, oběti nebo jejich dědiců;

[...]

5. neveřejné řízení, jmenování soudce nebo náhradního porotce, obhájce, znalce, tlumočníka, tlumočníka do znakové řeči a výkon soudních vyšetřovacích úkonů v přenesené pravomoci;

6. přijatá donucovací opatření;

7. žádosti o shromáždění nových důkazních prostředků;

8. stanovení jednání a určení osob, které na něj mají být předvolány.“

- 17 Článek 270 odst. 1 NPK stanoví:

„Otázku změny zajišťovacího opatření lze předložit v kterékoliv fázi řízení před soudem. Nový návrh na změnu zajišťovacího opatření je možné ve stejném stupni předložit pouze tehdy, pokud se změnila okolnosti.“

Původní řízení a předběžné otázky

- 18 Dne 16. prosince 2022 byl CH zadržen bulharskou policií za účelem vyšetření jeho účasti na loupežném přepadení. Téhož dne podepsal písemné prohlášení, v němž bylo uvedeno, že si nepřeje být obhajován zvoleným obhájcem na vlastní náklady ani obhájcem ustanoveným soudem.
- 19 Z údajů poskytnutých předkládajícím soudem nicméně vyplývá, že CH, který nemá základní vzdělání a neovládá bulharský jazyk v písemné podobě, nebyl poučen o důsledcích rozhodnutí vzdát se práva na pomoc obhájce. Pokud je zadržená osoba ngramotná nebo není schopna sama vyplnit výše uvedené prohlášení, je mimoto požadováno, aby toto prohlášení vyplnil policejní příslušník, a projevy vůle zadržené osoby musí být učiněny za přítomnosti svědka, který svým podpisem potvrdí jejich pravost. V projednávaném případě přitom zmíněné prohlášení neobsahuje podpis policejního orgánu ani podpis svědka.
- 20 Když byl CH bezprostředně po svém zadržení vyslýchán policejním orgánem jako svědek, přiznal se k účasti na loupežném přepadení. Podle předkládacího rozhodnutí byl CH poučen o svých právech, jakož i o tom, že není povinen sám sebe obvinít ze spáchání trestného činu a že smí odmítnout výpověď. Při tomto výslechu však nebyl přítomen obhájce. Skutečnost, že nebyl přítomen obhájce, vyplývá i z protokolů o dalších vyšetřovacích úkonech provedených ve dnech 16. a 17. prosince 2022, a sice rekonstrukce místa trestného činu, prohlídka bytu, kde CH bydlel, dvou identifikací podezřelých osob a tělesné prohlídky provedené u CH. Během těchto vyšetřovacích úkonů byly shromážděny důkazní prostředky.
- 21 Dne 17. prosince 2022 nařídil státní zástupce, aby bylo proti CH zahájeno vyšetřování z důvodu loupežného přepadení. V důsledku toho bylo téhož dne z moci úřední ustanoveno, že obhájcem CH bude jeden z členů Advokátní komory v Sofii (Bulharsko). Kromě toho bylo CH i jeho obhájci sděleno obvinění.
- 22 Okresní soud v Sofii (Sofijski rajonen sad, Bulharsko), který je v projednávané věci předkládajícím soudem, posléze usnesením ze dne 19. prosince 2022 vyhověl návrhu státního zástupce a nařídil, aby byl CH vzat do vyšetřovací vazby.
- 23 Usnesením ze dne 13. června 2023 zamítl tento soud návrh CH na změnu spočívající ve zmírnění tohoto zajišťovacího opatření.
- 24 Dne 26. července 2023 nařídil státní zástupce, aby bylo proti CH zahájeno vyšetřování z důvodu jiného loupežného přepadení.
- 25 Na základě následného návrhu CH na posouzení otázky týkající se přijetí přiměřeného zajišťovacího opatření rozhodl okresní soud v Sofii (Sofijski rajonen sad) usnesením ze dne 18. srpna 2023 o uplatnění mírnějšího opatření, jímž byla povinnost CH hlásit se pravidelně policejním orgánům v místě jeho bydliště.
- 26 Zmíněný soud měl v této souvislosti za to, že právo CH na pomoc obhájce, které je zakotveno v čl. 30 odst. 4 bulharské Ústavy, vzniklo v okamžiku jeho zadržení. Orgány činné v trestním řízení přitom výkon tohoto práva nezaručily. Nehledě na výpověď, kterou podal CH po svém zadržení, není možné dospět k nespornému závěru, že rozhodnutí, jež CH učinil, bylo dobrovolné a vědomé. Za těchto podmínek nemohl být žádný z vyšetřovacích úkonů vykonaných po zadržení CH a před jeho obviněním použit pro posouzení trestní odpovědnosti CH.

- 27 Usnesením ze dne 7. září 2023 zrušil městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad, Bulharsko) usnesení okresního soudu v Sofii (Sofijski rajonen sad) ze dne 18. srpna 2023 a potvrdil zajišťovací opatření, jež spočívalo v umístění CH do vyšetřovací vazby.
- 28 Dne 2. října 2023 se předkládající soud znovu vyjádřil k otázce zajišťovacího opatření a změnil jej v povinnost CH pravidelně se hlásit policejním orgánům v místě jeho bydliště. Městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad) na návrh státního zástupce zrušil usnesením ze dne 7. listopadu 2023 opatření přijaté dne 2. října 2023 a potvrdil zajišťovací opatření spočívající v umístění CH do vyšetřovací vazby.
- 29 Předkládající soud upřesňuje, že předmětem řízení, jež před ním probíhá, je vyšetřování účasti CH na činu zakládajícím jeho trestní odpovědnost, a že se má v konečném rozhodnutí vyjádřit k tomu, zda je CH vinen, či nikoli.
- 30 V tomto ohledu je třeba podle něj ověřit, zda orgány, jež vedly v projednávané věci vyšetřování, zaručily CH po jeho zadržení a před jeho obviněním právo na přístup k obhájci. Vzhledem k tomu, že toto právo vyplývá ze směrnice 2013/48, předkládající soud odkazuje v první řadě na čl. 12 odst. 2 této směrnice, z něhož vyplývá, že v rámci trestního řízení musí být při posuzování výpovědi podezřelé nebo obviněné osoby nebo důkazních prostředků získaných při porušení jejího práva na obhájce dodržena práva na obhajobu a na spravedlivé řízení.
- 31 Podle předkládajícího soudu se toto ustanovení použije nejen při přijímání konečného rozhodnutí o vině stíhané osoby, ale i při určení zajišťovacího opatření, jež má být této osobě uloženo. Městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad) přitom ve svém usnesení ze dne 7. září 2023 vyloučil, že by předkládající soud mohl posoudit, zda byly důkazní prostředky v projednávané věci získány při porušení práva CH na přístup k obhájci.
- 32 Za těchto podmínek se předkládající soud zabývá nejprve otázkou, zda je slučitelné s čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48, jestliže soudu, který rozhoduje o otázce nařízení nebo výkonu přiměřeného zajišťovacího opatření a posuzuje přitom existenci důvodného podezření z účasti obviněného na trestném činu, z něhož je obviněn, není podle vnitrostátní právní úpravy a judikatury umožněno posoudit, zda bylo při získání důkazů dodrženo právo obviněné osoby na pomoc obhájce.
- 33 Dále si předkládající soud za účelem ověření opodstatněnosti postoje, který zastává městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad), klade otázku, zda je požadavek týkající se dodržení práv na obhajobu a na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48 dodržen, jestliže soud, který posuzuje otázku přiměřenosti zajišťovacího opatření, bere při vytvoření si vlastního přesvědčení v úvahu důkazy, které byly získány při porušení požadavků stanovených touto směrnicí.
- 34 A konečně, opět v souvislosti s usnesením městského soudu v Sofii (Sofijski gradski sad) ze dne 7. září 2023, dodává předkládající soud, že jelikož je mu v tomto usnesení vytýkán nedostatek objektivit, vyvstává otázka, zda má vyloučení důkazních prostředků získaných při porušení směrnice 2013/48 soudem, který navzdory opačnému pokynu nadřazeného soudu posuzuje otázku přiměřenosti zajišťovacího opatření, nepříznivý účinek na požadavky spravedlivého procesu, a vyvolává pochybnosti o nestrannosti tohoto soudu.
- 35 Ve druhé řadě předkládající soud vysvětluje, že městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad) měl ve svém usnesení ze dne 7. listopadu 2023 za to, že je s ohledem na zvláštní okolnosti daného případu použitelný čl. 3 odst. 6 písm. b) směrnice 2013/48, který stanoví ve výjimečných případech možnost dočasné odchylky od práva na přístup k obhájci. Předkládající soud přitom

upřesňuje, že podle něj toto ustanovení nebylo výslovně provedeno do bulharských právních předpisů z důvodu jeho zjevné neslučitelnosti s čl. 30 odst. 4 bulharské Ústavy, který stanoví, že právo na obhájce vzniká od okamžiku zadržení nebo obvinění dané osoby. Vystává proto otázka, zda má zmíněný čl. 3 odst. 6 písm. b) přímý účinek.

- 36 Ve třetí řadě předkládající soud uvádí, že městský soud v Sofii (Sofijski gradski sad) ve svém usnesení ze dne 7. září 2023 uvedl, že ačkoli CH nevyužil při svém zadržení pomoci obhájce, úkony vykonané do okamžiku, kdy bylo proti němu vzneseno obvinění, se nejeví jako nezákonné, ať již byly vykonány za přítomnosti obhájce či v jeho nepřítomnosti, a neztrácejí svou důkazní hodnotu. V tomto kontextu se předkládající soud táže, zda jsou záruky stanovené v čl. 9 odst. 1 písm. a) a b) směrnice 2013/48 ve spojení s bodem 39 odůvodnění této směrnice dodrženy, pokud se podezřelý sice písemně vzdal práva na pomoc obhájce, je ovšem negramotný a nebyl poučen o možných důsledcích vzdání se tohoto práva a později tvrdí, že s obsahem jím podepsaného dokumentu nebyl v okamžiku zadržení seznámen.
- 37 A konečně ve čtvrté řadě předkládající soud upřesňuje, že podle vnitrostátních právních předpisů, jak je vykládá Nejvyšší kasační soud (Varhoven kasacionen sad, Bulharsko), se prvotní rozhodnutí vzdát se práva na pomoc obhájce, které učinila zadržená osoba, vztahuje i na všechny ostatní vyšetřovací úkony vykonané ve vztahu k této osobě před jejím obviněním. V projednávané věci totiž orgány, které vedly vyšetřování, vykonaly po zadržení CH několik vyšetřovacích úkonů za jeho přítomnosti, avšak v nepřítomnosti obhájce. V tomto kontextu je třeba podle předkládajícího soudu ověřit, zda to, že se podezřelá osoba při zadržení vzdala práva na pomoc obhájce, zbavuje tyto orgány povinnosti, aby ji bezprostředně před provedením každého následného vyšetřovacího úkonu provedeného za její účasti poučily o právu na přístup k obhájci a o možných důsledcích případného rozhodnutí vzdát se tohoto práva.
- 38 Za těchto podmínek se okresní soud v Sofii (Sofijski rajonen sad) rozhodl přerušit řízení a položit Soudnímu dvoru následující předběžné otázky:
- „1) Je s čl. 12 odst. 2 [směrnice 2013/48] ve spojení s čl. 47 prvním pododstavcem Listiny slučitelné, jestliže soud, který rozhoduje o otázce nařízení nebo výkonu přiměřeného zajišťovacího opatření a posuzuje přítom existenci důvodného podezření z účasti obviněného na trestném činu, z něhož je obviněn, není podle vnitrostátní právní úpravy a judikatury umožněno posoudit, zda bylo při získání důkazů dodrženo právo obviněného na přístup k obhájci podle této směrnice v době, kdy byl podezřelý a policejním orgánem bylo omezeno jeho právo volného pohybu?
- 2) Je v souladu s požadavkem na dodržení práva na obhajobu a na spravedlivé řízení ve smyslu čl. 12 odst. 2 [směrnice 2013/48], jestliže soud, který posuzuje otázku přiměřenosti zajišťovacího opatření, bere při vytvoření si vlastního přesvědčení v úvahu důkazy, při jejichž získání byly porušeny požadavky směrnice v době, kdy byla dotčená osoba podezřelá a policejním orgánem bylo omezeno její právo volného pohybu?
- 3) Má vyloučení důkazních prostředků získaných při porušení [směrnice 2013/48] soudem, který navzdory opačnému pokynu nadřazeného soudu posuzuje otázku přiměřenosti zajišťovacího opatření, nepříznivý účinek na požadavky čl. 12 odst. 2 [směrnice 2013/48] ve spojení s čl. 47 prvním a druhým pododstavcem Listiny na spravedlivý proces a vyvolává pochybnosti o nestrannosti soudu?

- 4) Má ustanovení čl. 3 odst. 6 písm. b) [směrnice 2013/48], které umožňuje odchýlit se ve výjimečných případech v přípravném řízení dočasně od uplatňování práva na přístup k obhájci, pokud vyšetřovací orgány musí nezbytně přijmout okamžitá opatření umožňující zabránit závažnému ohrožení trestního řízení, přímý účinek v dotčeném členském státě [Evropské] [u]nie, pokud toto ustanovení nebylo provedeno do jeho vnitrostátního práva?
- 5) Jsou dodrženy záruky stanovené v čl. 9 odst. 1 písm. a) a b) [směrnice 2013/48] ve spojení s bodem 39 odůvodnění [této směrnice], pokud se podezřelý sice písemně vzdal svého práva na přístup k obhájci, je ovšem negramotný a nebyl poučen o možných důsledcích vzdání se tohoto práva, a později u soudu tvrdí, že s obsahem jím podepsaného dokumentu nebyl v okamžiku omezení svého práva volného pohybu policejními orgány seznámen?
- 6) V případě, že se podezřelý při zadržení vzdal [práva] na pomoc obhájce podle ustanovení [směrnice 2013/48], zbavuje tato skutečnost dotčené orgány povinnosti, aby jej bezprostředně před provedením každého následného vyšetřovacího úkonu provedeného za jeho účasti poučily o právu na přístup k obhájci a o možných důsledcích případného vzdání se tohoto práva?“

K žádosti o použití naléhavého řízení o předběžné otázce

- 39 Předkládající soud navrhl, aby tato žádost o rozhodnutí o předběžné otázce byla projednána v naléhavém řízení o předběžné otázce podle čl. 23a prvního pododstavce statutu Soudního dvora Evropské unie a článku 107 jednacího řádu Soudního dvora.
- 40 Na podporu tohoto návrhu uvedený soud uvádí, že CH byl umístěn do vyšetřovací vazby od 16. prosince 2022.
- 41 V tomto ohledu je třeba zaprvé připomenout, že toto řízení o předběžné otázce se týká výkladu směrnice 2013/48, která spadá do působnosti hlavy V části třetí Smlouvy o FEU týkající se prostoru svobody, bezpečnosti a práva. Tato žádost tedy může být předmětem naléhavého řízení o předběžné otázce.
- 42 Pokud jde zadruhé o podmínku naléhavosti, tato podmínka je splněna zejména tehdy, když je osoba dotčená ve věci v původním řízení v současné době zbavena osobní svobody a její ponechání ve vazbě závisí na řešení sporu v původním řízení, přičemž je nutné upřesnit, že situaci dotčené osoby je zapotřebí posuzovat ke dni zkoumání žádosti o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení [rozsudek ze dne 8. prosince 2022, CJ (Rozhodnutí o odložení předání z důvodu trestního stíhání), C-492/22 PPU, EU:C:2022:964, bod 46 a citovaná judikatura].
- 43 V projednávané věci vyplývá z popisu skutkového stavu, který poskytl předkládající soud, že CH byl skutečně zbaven osobní svobody dne 19. prosince 2022 a v tomto postavení byl i ke dni zkoumání žádosti o projednání žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení.
- 44 Otázky položené předkládajícím soudem dále směřují k tomu, aby bylo zejména určeno, zda byly požadavky stanovené směrnicí 2013/48 dodrženy, jestliže se CH po zadržení rozhodl vzdát se práva na přístup k obhájci, což může mít v závislosti na výkladu této směrnice dopad jak na zajišťovací opatření, které se CH uloží, tak na rozhodnutí týkající se trestní odpovědnosti CH a potažmo i na jeho další setrvání ve vazbě.

- 45 Za těchto podmínek rozhodl první senát Soudního dvora dne 25. ledna 2024, na návrh soudce zpravodaje a po vyslechnutí generálního advokáta, že žádosti předkládajícího soudu o projednání této žádosti o rozhodnutí o předběžné otázce v naléhavém řízení vyhoví.

K předběžným otázkám

Ke čtvrté otázce

- 46 Podstatou čtvrté otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba přezkoumat jako první, je, zda musí být čl. 3 odst. 6 písm. b) směrnice 2013/48 vykládán v tom smyslu, že při neprovedení tohoto ustanovení do vnitrostátního právního řádu se policejní orgány dotčeného členského státu mohou dovolávat zmíněného ustanovení vůči podezřelé nebo obviněné osobě, aby se odchýlily od uplatňování práva na přístup k obhájci stanoveného touto směrnicí.
- 47 K zodpovězení této otázky je třeba připomenout, že čl. 3 odst. 1 směrnice 2013/48 stanoví základní zásadu, podle které mají podezřelé a obviněné osoby právo na přístup k obhájci dostatečně včas a takovým způsobem, který jim umožňuje prakticky a účinně uplatňovat svá práva na obhajobu [rozsudek ze dne 15. září 2022, DD (Opakování výsledku svědka), C-347/21, EU:C:2022:692, bod 40 a citovaná judikatura].
- 48 Tato zásada je konkretizována v čl. 3 odst. 2 této směrnice, podle něhož musí mít podezřelé a obviněné osoby přístup k obhájci bez zbytečného prodlení a v každém případě počínaje od toho ze čtyř zvláštních okamžiků vyjmenovaných v písmenech a) až d) zmíněného ustanovení, který nastane dříve. Článek 3 odst. 3 uvedené směrnice mimoto v písmenech a) až c) uvádí prvky, jež musí právo na přístup k obhájci obsahovat.
- 49 Dočasné odchylky, které mohou členské státy stanovit z práva na přístup k obhájci, jsou taxativně vyjmenovány v čl. 3 odst. 5 a 6 směrnice 2013/48 [rozsudek ze dne 12. března 2020, VW (Právo na přístup k obhájci v případě nedostavení se k soudnímu jednání), C-659/18, EU:C:2020:201, bod 42].
- 50 Článek 3 odst. 6 písm. b) této směrnice, jakožto ustanovení, na něž odkazuje předkládající soud, stanoví, že členské státy se mohou dočasně odchýlit od uplatňování práv stanovených v odstavci 3 tohoto článku v rozsahu, v němž je to s ohledem na zvláštní okolnosti případu opodstatněno, „pokud vyšetřovací orgány musí nezbytně přijmout okamžitá opatření umožňující zabránit závažnému ohrožení trestního řízení“.
- 51 Co se týče otázky, zda se při neprovedení čl. 3 odst. 6 písm. b) směrnice 2013/48 do vnitrostátního právního řádu mohou policejní orgány dotčeného členského státu dovolávat tohoto ustanovení vůči podezřelé nebo obviněné osobě, z ustálené judikatury vyplývá, že ve všech případech, kdy se ustanovení směrnice z hlediska svého obsahu jeví jako bezpodmínečná a dostatečně přesná, jsou jednotlivci oprávněni dovolávat se jich před vnitrostátními soudy vůči členskému státu, a to ať již v případě, že stát směrnicí včas neprovedl do vnitrostátního práva, tak v případě, že ji provedl nesprávně [rozsudek ze dne 20. dubna 2023, Autorità Garante della Concorrenza e del Mercato (Obec Ginosa), C-348/22, EU:C:2023:301, bod 62 a citovaná judikatura]. Naproti tomu směrnice nemůže sama o sobě zakládat povinnosti jednotlivci, a není tudíž možno se jí jako takové vůči němu dovolávat (rozsudek ze dne 3. května 2005, Berlusconi a další, C-387/02, C-391/02 a C-403/02, EU:C:2005:270, bod 73 a citovaná judikatura).

- 52 V projednávané věci postačí konstatovat, že čl. 3 odst. 6 písm. b) směrnice 2013/48 nestanoví žádné právo, jehož by se mohl jednotlivec dovolávat vůči členskému státu, ale naopak umožňuje, aby členské státy stanovily ve výjimečných případech odchylku od uplatňování práva na přístup k obhájci. Na základě judikatury připomenuté v bodě 51 tohoto rozsudku se tedy veřejný orgán při neprovedení tohoto ustanovení nemůže tohoto ustanovení dovolávat vůči podezřelé nebo obviněné osobě.
- 53 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na čtvrtou otázku tak, že čl. 3 odst. 6 písm. b) směrnice 2013/48 musí být vykládán v tom smyslu, že při neprovedení tohoto ustanovení do vnitrostátního právního řádu se policejní orgány dotčeného členského státu nemohou zmíněného ustanovení dovolávat vůči podezřelé nebo obviněné osobě, aby se odchýlily od uplatňování práva na přístup k obhájci, které je touto směrnicí stanoveno jasně, přesně a bezpodmínečně.

K páté otázce

- 54 Podstatou páté otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba přezkoumat jako druhou, je, zda musí být čl. 9 odst. 1 směrnice 2013/48 ve spojení s bodem 39 odůvodnění této směrnice vykládán v tom smyslu, že požadavky, jež klade toto ustanovení v souvislosti s rozhodnutím vzdát se práva na přístup k obhájci, jsou dodrženy, pokud se tohoto práva písemně vzdala negramotná podezřelá osoba, která nebyla poučena o případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva a tvrdí, že nebyla seznámena s obsahem dokumentu, který podepsala při zadržení.
- 55 Článek 9 odst. 1 směrnice 2013/48 stanoví dvě podmínky pro rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci v trestním řízení.
- 56 Podle tohoto čl. 9 odst. 1 písm. a) tak musí podezřelá nebo obviněná osoba obdržet informace o obsahu práva na přístup k obhájci a případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva, přičemž je upřesněno, že tyto informace, které mohou být poskytnuty ústně či písemně, musí být jasné a dostatečné a musí být sděleny jednoduchou a přístupnou formou. Podle zmíněného čl. 9 odst. 1 písm. b) je mimoto nutné, aby rozhodnutí vzdát se práva bylo učiněno dobrovolně a jednoznačně.
- 57 V bodě 39 odůvodnění směrnice 2013/48 se v tomto ohledu uvádí, že při poskytování takových informací je třeba zohlednit konkrétní podmínky dotčených podezřelých nebo obviněných osob, včetně jejich věku a duševního a tělesného stavu. Tato směrnice tak tím, že vyžaduje zohlednění těchto konkrétních podmínek, má za cíl zajistit, aby rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci bylo učiněno s plnou znalostí věci.
- 58 Článek 13 směrnice 2013/48 v této souvislosti stanoví, že při uplatňování této směrnice musí být zohledněny zvláštní potřeby zranitelných podezřelých a obviněných osob, přičemž bod 51 odůvodnění této směrnice odkazuje v tomto ohledu na „podezřel[é] nebo obviněn[é] osob[y], které se nacházejí v potenciálně oslabeném postavení“, a na „jakoukoli potenciální zranitelnost, která ovlivňuje schopnost dotčených osob vykonávat právo na přístup k obhájci“.
- 59 V projednávané věci zaprvé předkládající soud uvádí, že obviněná osoba v trestním řízení, které je předmětem původního řízení, je negramotná.

- 60 Jak uvedla Evropská komise ve svém písemném vyjádření, taková podezřelá nebo obviněná osoba, jako je osoba obviněná v původním řízení, musí být s ohledem na její negramotnost považována za zranitelnou osobu ve smyslu článku 13 směrnice 2013/48.
- 61 Článek 9 odst. 1 této směrnice, ani článek 13 téže směrnice však neumožňují dospět k závěru, že okolnost, že je podezřelá nebo obviněná osoba negramotná, sama o sobě vylučuje, že je tato osoba schopna platně prohlásit, že se rozhodla vzdát se práva na přístup k obhájci. Tato okolnost musí být nicméně v souvislosti s takovým rozhodnutím vzdát se práva náležitě zohledněna.
- 62 Zadruhé si předkládající soud klade otázku, zda je relevantní to, že když se obviněná osoba rozhodla vzdát se práva na přístup k obhájci, nebyly jí oznámeny případné důsledky tohoto rozhodnutí.
- 63 V tomto ohledu postačí uvést, že jak bylo připomenuto v bodě 56 tohoto rozsudku, čl. 9 odst. 1 písm. a) směrnice 2013/48 výslovně požaduje, aby podezřelá nebo obviněná osoba obdržela informace o případných důsledcích rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci.
- 64 Pokud by se tedy ukázalo, že taková obviněná osoba, jako je osoba obviněná v trestním řízení, které je předmětem původního řízení, neobdržela v okamžiku, kdy prohlásila, že se rozhodla vzdát se práva na přístup k obhájci, jasné a dostatečné informace o obsahu daného práva a případných důsledcích rozhodnutí vzdát se tohoto práva, sdělené jednoduchou a přístupnou formou a s ohledem na její postavení zranitelné osoby, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, nelze mít za to, že toto rozhodnutí vzdát se práva splňuje požadavky stanovené v čl. 9 odst. 1 směrnice 2013/48.
- 65 Zatřetí předkládající soud zdůrazňuje okolnost, že v projednávané věci osoba obviněná v trestním řízení, které je předmětem původního řízení, tvrdí, že nebyla seznámena s obsahem dokumentu, který podepsala při zadržení.
- 66 Vzhledem k tomu, že se tento aspekt týká záznamu o rozhodnutí vzdát se práva, je třeba uvést, že čl. 9 odst. 2 směrnice 2013/48 ve spojení s bodem 40 odůvodnění této směrnice stanoví, že prohlášení o rozhodnutí vzdát se práva, které lze učinit písemně nebo ústně, jakož i okolnosti, za nichž bylo toto rozhodnutí učiněno, se zaznamenají v souladu s postupem pro pořizování záznamů podle práva dotčeného členského státu.
- 67 Přestože tento čl. 9 odst. 2 odkazuje na vnitrostátní procesní právo, pokud jde o způsob, jak zaznamenat rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci, je nezbytné, aby dokumentace uvedená v tomto ustanovení umožňovala ověřit, že byly splněny požadavky uvedené v odstavci 1 zmíněného článku 9.
- 68 Předkládající soud upřesňuje, že podle vnitrostátního práva je u prohlášení o rozhodnutí vzdát se práva požadováno, aby v případě, že je zadržena osoba negramotná nebo není schopna sama toto prohlášení vyplnit, vyplnila toto prohlášení úřední osoba a projevy vůle zadržené osoby byly učiněny za přítomnosti svědka, který podpisem potvrdí jejich pravost. V projednávané věci přitom podpisy policejního orgánu a svědka chybí.
- 69 Pokud by se v tomto ohledu potvrdilo, že rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci, které učinila osoba obviněná v trestním řízení, které je předmětem původního řízení, bylo zaznamenáno v rozporu s vnitrostátním procesním právem, což přísluší ověřit předkládajícímu soudu, okolnost,

že obviněná osoba podepsala dokument potvrzující její údajné rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci, sama o sobě nemůže prokázat, že toto rozhodnutí vzdát se práva bylo učiněno při plném dodržení požadavků stanovených v čl. 9 odst. 1 směrnice 2013/48.

- 70 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na pátou otázku tak, že čl. 9 odst. 1 a 2 směrnice 2013/48 musí být vykládán v tom smyslu, že nelze mít za to, že prohlášení o rozhodnutí negramotné podezřelé osoby vzdát se práva na přístup k obhájci splňuje požadavky stanovené v tomto čl. 9 odst. 1, pokud tato podezřelá osoba nebyla způsobem, který náležitě zohledňuje její konkrétní situaci, poučena o případných důsledcích takového rozhodnutí vzdát se práva a pokud toto rozhodnutí vzdát se práva nebylo zaznamenáno v souladu s vnitrostátním procesním právem, a to způsobem umožňujícím ověřit splnění uvedených požadavků.

K šesté otázce

- 71 Podstatou šesté otázky předkládajícího soudu, kterou je třeba přezkoumat jako třetí, je, zda musí být čl. 9 odst. 3 směrnice 2013/48 vykládán v tom smyslu, že pokud se podezřelá osoba rozhodla vzdát se práva na přístup k obhájci, policejní orgány jsou i nadále povinny bezprostředně před provedením každého následného vyšetřovacího úkonu provedeného za její účasti poučit tuto podezřelou osobu o právu na přístup k obhájci a o případných důsledcích vzdání se tohoto práva.
- 72 Úvodem je třeba připomenout, že podle ustálené judikatury Soudního dvora je třeba při výkladu ustanovení unijního práva vzít v úvahu nejen jeho znění, ale i jeho kontext a cíle sledované právní úpravou, jejíž je součástí (v tomto smyslu viz rozsudek ze dne 2. prosince 2021, Vodafone Kabel Deutschland, C-484/20, EU:C:2021:975, bod 19 a citovaná judikatura).
- 73 V tomto ohledu zaprvé vyplývá z čl. 9 odst. 3 směrnice 2013/48, že členské státy zajistí, aby podezřelé nebo obviněné osoby mohly rozhodnutí vzdát se práva následně v kterémkoli okamžiku během trestního řízení odvolat a aby byly o této možnosti informovány.
- 74 Ze znění tohoto čl. 9 odst. 3 lze vyvodit, že rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci, které splňuje požadavky stanovené směrnicí 2013/48, zakládá účinky až do svého odvolání, aniž je nutné jej opakovat u každého následného vyšetřovacího úkonu.
- 75 Avšak vzhledem k tomu, že čl. 9 odst. 3 směrnice 2013/48 požaduje, aby byly podezřelé a obviněné osoby informovány o možnosti odvolat v kterémkoli okamžiku během trestního řízení rozhodnutí vzdát se práva, toto ustanovení blíže neuvádí, zda je tento požadavek splněn v případě, že byla dotčená osoba informována o této možnosti pouze jednou, nebo zda naopak tato informace musí být poskytnuta v každé další fázi tohoto řízení, nebo případně před každým následným vyšetřovacím úkonem.
- 76 Co se zadruhé týče kontextu, je třeba vzít v úvahu článek 13 směrnice 2013/48, který požaduje, jak bylo připomenuto v bodě 58 tohoto rozsudku, aby při uplatňování této směrnice byly zohledněny zvláštní potřeby zranitelných podezřelých a obviněných osob. Jak uvádí Komise ve svém písemném vyjádření, složitost pravidel trestního řízení, a zejména způsobu shromažďování a používání důkazů omezuje schopnost zranitelné podezřelé nebo obviněné osoby tato pravidla plně pochopit nebo včas a vhodně reagovat.

- 77 Zatřetí je třeba zohlednit cíl směrnice 2013/48, kterým je zejména podporovat právo poradit se, být obhajován a být zastupován, jež je zakotveno v čl. 47 druhém pododstavci Listiny, a práva na obhajobu zaručená v jejím čl. 48 odst. 2 [rozsudek ze dne 12. března 2020, VW (Právo na přístup k obhájci v případě nedostavení se k soudnímu jednání), C-659/18, EU:C:2020:201, bod 44 a citovaná judikatura].
- 78 Z těchto úvah vyplývá, že požadavek týkající se poskytování informací, který je stanoven v čl. 9 odst. 3 směrnice 2013/48, znamená, že ve všech případech, kdy se osoba vyslýchána policejními orgány nebo jiným orgánem činným v trestním řízení nachází ve zranitelném postavení, jsou tyto orgány povinny připomenout této osobě, že může své prohlášení o rozhodnutí vzdát se práva na přístup k obhájci odvolat, předtím než vykonají jakýkoli vyšetřovací úkon, během něhož může nepřítomnost obhájce s ohledem na intenzitu a význam daného vyšetřovacího úkonu ve značné míře poškodit zájmy a práva dotčené osoby, jako je například výslech, identifikace podezřelých osob, konfrontace nebo rekonstrukce místa trestného činu, jež jsou uvedeny v čl. 3 odst. 3 písm. b) a c) této směrnice.
- 79 Tento výklad podporuje i bod 20 odůvodnění směrnice Evropského parlamentu a Rady 2012/13/EU ze dne 22. května 2012 o právu na informace v trestním řízení (Úř. věst. 2012, L 142, s. 1), v němž je uvedeno, že „[j]akmile byly informace o konkrétním právu poskytnuty, neměly by být příslušné orgány povinny tento úkon opakovat, pokud to nevyžadují zvláštní okolnosti případu [...]“.
- 80 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na šestou otázku tak, že čl. 9 odst. 3 směrnice 2013/48 musí být vykládán v tom smyslu, že pokud se zranitelná osoba ve smyslu článku 13 této směrnice rozhodne vzdát se práva na přístup k obhájci, tato osoba musí být informována o možnosti odvolat toto rozhodnutí vzdát se práva, předtím než bude vykonán jakýkoli následný vyšetřovací úkon, během něhož může nepřítomnost obhájce s ohledem na intenzitu a význam daného vyšetřovacího úkonu ve značné míře poškodit zájmy a práva zmíněné osoby.

K první až třetí otázce

- 81 Podstatou první až třetí otázky předkládajícího soudu, které je třeba přezkoumat společně, je, zda musí být čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48 ve spojení s čl. 47 prvním a druhým pododstavcem Listiny vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní právní úpravě a judikatuře, které neumožňují, aby soud, který rozhoduje o přiměřenosti zajišťovacího opatření, jež má být uloženo obviněné osobě, a posuzuje přitom účast této obviněné osoby na trestném činu, posoudil v okamžiku, kdy přijímá rozhodnutí o setrvání uvedené obviněné osoby ve vazbě, zda byla při získání důkazů porušena ustanovení této směrnice, a aby případně takové důkazy odmítl.

K přípustnosti

- 82 Co se týče přípustnosti těchto otázek, je třeba připomenout, že přísluší pouze vnitrostátnímu soudu, kterému byl spor v původním řízení předložen, aby posoudil nezbytnost rozhodnutí o předběžné otázce a relevanci otázek, jež Soudnímu dvoru klade a na které se vztahuje domněnka relevance. Jestliže se položená otázka týká výkladu nebo platnosti pravidla unijního práva, je tedy Soudní dvůr v zásadě povinen rozhodnout, s výjimkou situace, kdy je zjevné, že žádaný výklad nemá žádný vztah k realitě nebo předmětu tohoto sporu, pokud se jedná o hypotetický problém

nebo také pokud Soudní dvůr nedisponuje skutkovými nebo právními poznatky nezbytnými pro užitečnou odpověď na tuto otázku (rozsudek ze dne 22. února 2024, Unedic, C-125/23, EU:C:2024:163, bod 35 a citovaná judikatura).

- 83 V projednávané věci probíhá před předkládajícím soudem trestní řízení proti CH, který se nyní nachází ve vyšetřovací vazbě. Je nesporné, že je věcí tohoto soudu, aby se vyjádřil k zajišťovacímu opatření uplatněnému vůči CH, a že tento soud má za to, že mu přísluší přezkoumat toto opatření jak během přípravného jednání, tak v současné fázi zmíněného trestního řízení.
- 84 Za těchto podmínek má výklad směrnice 2013/48, který je požadován prostřednictvím první až třetí otázky, vztah k původnímu řízení a nemůže být považován za hypotetický.
- 85 Vyplývá z toho, že první až třetí otázka jsou přípustné.

K věci samé

- 86 Za současného stavu unijního práva v zásadě přísluší pouze vnitrostátnímu právu, aby stanovilo pravidla přípustnosti a hodnocení – v rámci trestního řízení – informací a důkazů získaných způsobem, který je v rozporu s unijním právem [rozsudek ze dne 30. dubna 2024, M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, bod 128 a citovaná judikatura].
- 87 Při neexistenci unijní právní úpravy v dané oblasti je na vnitrostátním právním řádu každého členského státu, aby na základě zásady procesní autonomie upravil procesní podmínky soudních řízení určených k zajištění ochrany práv, která jednotlivcům vyplývají z unijního práva, avšak za podmínky, že nejsou méně příznivé než ty, kterými se řídí obdobné situace ve vnitrostátním právu (zásada rovnocennosti) a v praxi neznemožňují nebo nadměrně neztěžují výkon práv přiznaných unijním právem (zásada efektivity) [rozsudek ze dne 30. dubna 2024, M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, bod 129 a citovaná judikatura].
- 88 Pokud jde o požadavky vyplývající ze zásady efektivity, Soudní dvůr již však rozhodl, že nezbytnost vyloučit informace a důkazy získané v rozporu s požadavky unijního práva musí být posuzována zejména s ohledem na riziko, které představuje připuštění takových informací a důkazů pro dodržení zásady kontradiktornosti, a tudíž práva na spravedlivý proces [rozsudek ze dne 2. března 2021, Prokuratuur (Podmínky přístupu k údajům o elektronické komunikaci), C-746/18, EU:C:2021:152, bod 44].
- 89 Článek 12 odst. 2 směrnice 2013/48 ve spojení s bodem 50 odůvodnění této směrnice mimoto výslovně stanoví, že aniž jsou dotčena vnitrostátní pravidla a systémy pro přípustnost důkazních prostředků, členské státy zajistí, aby v rámci trestního řízení při posuzování výpovědi podezřelé nebo obviněné osoby nebo důkazních prostředků získaných při porušení jejího práva na obhájce byla dodržena práva na obhajobu a na spravedlivé řízení.
- 90 V tomto ohledu je třeba uvést jednak to, že podle čl. 2 odst. 4 posledního pododstavce směrnice 2013/48 se tato směrnice plně uplatní, pokud byla podezřelá nebo obviněná osoba zbavena osobní svobody, a to bez ohledu na fázi trestního řízení. V okamžiku, kdy se má soud vyjádřit k zajišťovacímu opatření vůči obviněné osobě, se tudíž použije čl. 12 odst. 2 této směrnice.
- 91 Jak je uvedeno v bodech 52 a 53 odůvodnění směrnice 2013/48, čl. 12 odst. 2 této směrnice musí být vykládán ve světle Listiny, zejména ve světle práva na svobodu a bezpečnost, práva poradit se, být obhajován a zastupován a práva na obhajobu a na spravedlivý proces, jež jsou zaručena

v článku 6, v čl. 47 druhém pododstavci a v čl. 48 odst. 2 Listiny, jakož i ve světle příslušných práv zaručených zejména v článku 6 Evropské úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, podepsané v Římě dne 4. listopadu 1950 [obdobně viz rozsudek ze dne 1. srpna 2022, TL (Nepřítomnost tlumočnicka a neexistence překladu), C-242/22 PPU, EU:C:2022:611, bod 40].

- 92 Vyplývá z toho zaprvé, že čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48 obsahuje požadavek, aby bylo soudu, který přezkoumává přiměřenost zajišťovacího opatření vůči obviněné osobě, umožněno v okamžiku, kdy přijímá rozhodnutí o setrvání této obviněné osoby ve vazbě, posoudit, zda byly důkazní prostředky získány při porušení ustanovení této směrnice.
- 93 V projednávané věci uvádí předkládající soud, že soud, který rozhoduje o zajišťovacím opatření, má v zásadě možnost přezkoumat, zda byla dodržena práva vyplývající ze směrnice 2013/48, ale podle vnitrostátní judikatury nemá možnost posoudit, zda byly důkazní prostředky získány při porušení ustanovení této směrnice.
- 94 S ohledem na to, co bylo uvedeno v bodě 92 tohoto rozsudku, tedy čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48 brání takové vnitrostátní judikatuře.
- 95 Co se zadruhé týče důsledků, jež musí soud, jemuž byla věc předložena, vyvodit při přezkoumávání zajišťovacího opatření vůči obviněné osobě z okolnosti, že důkazní prostředky byly získány při porušení ustanovení směrnice 2013/48, je třeba uvést, že tato směrnice neobsahuje žádné ustanovení, jež by tomuto soudu ukládalo povinnost veškeré tyto důkazní prostředky automaticky odmítnout.
- 96 Dále podle judikatury Evropského soudu pro lidská práva, kterou je třeba zohlednit, jak je zdůrazněno v bodech 50 a 53 odůvodnění směrnice 2013/48, platí, že je-li zjištěna vada řízení, přísluší vnitrostátním soudům posoudit, zda byla tato vada v průběhu dalšího řízení zhojena (ESLP, 28. ledna 2020, Mehmet Zeki Çelebi v. Turecko, CE:ECHR:2020:0128JUD002758207, bod 51).
- 97 Za předpokladu, že byly důkazní prostředky shromážděny při porušení ustanovení této směrnice, je třeba určit, zda v okamžiku, kdy má soud, jemuž byla věc předložena, přijmout rozhodnutí, lze mít i přes tento nedostatek za to, že trestní řízení jako celek může být považováno za spravedlivé, a to s přihlédnutím k řadě faktorů, mezi něž patří otázka, zda jsou prohlášení učiněná v nepřítomnosti obhájce nedílnou nebo důležitou součástí usvědčujících důkazů, jakož i síla ostatních informací ve spisu (obdobně viz ESLP, 13. září 2016, Ibrahim a další v. Spojené království, CE:ECHR:2016:0913JUD005054108, body 273 a 274).
- 98 Požadavek vyplývající z čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48, podle něhož musí být při posuzování důkazních prostředků získaných při porušení práva na obhájce dodržena práva na obhajobu a na spravedlivé řízení, v každém případě znamená, že důkazní prostředek, k němuž se některý z účastníků řízení nemůže účinně vyjádřit, musí být z trestního řízení vyloučen [obdobně, pokud jde o čl. 14 odst. 7 směrnice Evropského parlamentu a Rady 2014/41/EU ze dne 3. dubna 2014 o evropském vyšetřovacím příkazu v trestních věcech (Úř. věst. 2014, L 130, s. 1), viz rozsudek ze dne 30. dubna 2024, M. N. (EncroChat), C-670/22, EU:C:2024:372, bod 130].
- 99 S ohledem na všechny výše uvedené úvahy je třeba odpovědět na první až třetí otázku tak, že čl. 12 odst. 2 směrnice 2013/48 ve spojení s čl. 47 prvním a druhým pododstavcem Listiny musí být vykládán v tom smyslu, že brání vnitrostátní judikatuře, podle které není soudu, který rozhoduje o přiměřenosti zajišťovacího opatření, jež má být uloženo obviněné osobě, a posuzuje přítom

účast této obviněné osoby na trestném činu, umožněno posoudit v okamžiku, kdy přijímá rozhodnutí o setrvání uvedené obviněné osoby ve vazbě, zda byly důkazní prostředky získány při porušení ustanovení této směrnice, a případně takové důkazní prostředky odmítnout.

K nákladům řízení

- 100 Vzhledem k tomu, že řízení má, pokud jde o účastníky původního řízení, povahu incidenčního řízení ve vztahu ke sporu probíhajícímu před předkládajícím soudem, je k rozhodnutí o nákladech řízení příslušný uvedený soud. Výdaje vzniklé předložením jiných vyjádření Soudnímu dvoru než vyjádření uvedených účastníků řízení se nenahrazují.

Z těchto důvodů Soudní dvůr (první senát) rozhodl takto:

- 1) Článek 3 odst. 6 písm. b) směrnice Evropského parlamentu a Rady 2013/48/EU ze dne 22. října 2013 o právu na přístup k obhájci v trestním řízení a řízení týkajícím se evropského zatýkacího rozkazu a o právu na informování třetí strany a právu na komunikaci s třetími osobami a konzulárními úřady v případě zbavení osobní svobody

musí být vykládán v tom smyslu, že

při neprovedení tohoto ustanovení do vnitrostátního právního řádu se policejní orgány dotčeného členského státu nemohou zmíněného ustanovení dovolávat vůči podezřelé nebo obviněné osobě, aby se odchýlily od uplatňování práva na přístup k obhájci, které je touto směrnicí stanoveno jasně, přesně a bezpodmínečně.

- 2) Článek 9 odst. 1 a 2 směrnice 2013/48

musí být vykládán v tom smyslu, že

nelze mít za to, že prohlášení o rozhodnutí negramotné podezřelé osoby vzdát se práva na přístup k obhájci splňuje požadavky stanovené v tomto čl. 9 odst. 1, pokud tato podezřelá osoba nebyla způsobem, který náležitě zohledňuje její konkrétní situaci, poučena o případných důsledcích takového rozhodnutí vzdát se práva a pokud toto rozhodnutí vzdát se práva nebylo zaznamenáno v souladu s vnitrostátním procesním právem, a to způsobem umožňujícím ověřit splnění uvedených požadavků.

- 3) Článek 9 odst. 3 směrnice 2013/48

musí být vykládán v tom smyslu, že

pokud se zranitelná osoba ve smyslu článku 13 této směrnice rozhodne vzdát se práva na přístup k obhájci, tato osoba musí být informována o možnosti odvolat toto rozhodnutí vzdát se práva předtím, než bude vykonán jakýkoli následný vyšetřovací úkon, během něhož může nepřítomnost obhájce s ohledem na intenzitu a význam daného vyšetřovacího úkonu ve značné míře poškodit zájmy a práva zmíněné osoby.

- 4) Článek 12 odst. 2 směrnice 2013/48 ve spojení s čl. 47 prvním a druhým pododstavcem Listiny základních práv Evropské unie

musí být vykládán v tom smyslu, že

brání vnitrostátní judikatuře, podle které není soudu, který rozhoduje o přiměřenosti zajišťovacího opatření, jež má být uloženo obviněné osobě, a posuzuje přitom účast této obviněné osoby na trestném činu, umožněno posoudit v okamžiku, kdy přijímá rozhodnutí o setrvání uvedené obviněné osoby ve vazbě, zda byly důkazní prostředky získány při porušení ustanovení této směrnice, a případně takové důkazní prostředky odmítnout.

Podpisy